Ч. 140 (12.506). Львів, пятниця 27. червня 1930. [illegible] ryczałtem. РІК LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 30 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

На марґінесі процесу УВО

(Стаття надіслана.)

Від Редакції. Один з визначних наших громадян і педаґоґів надіслав нам статтю на повищу тему. І хоч вона зачіпає тільки одну сторінку незвичайно складної та важкої проблєми, то всеж не можемо їй відмовити місця на сторінках „Діла“. При тім надіємося, що стаття спричинить прилюдний обмін думок на порушену тему.

Вже сам наголовок, під яким „Діло“ подає звіти з процесу У. В. О., цілком влучно зазначує, що тут мається до діла з явищем не хвилевим, а постійним. Та постійність, не зважаючи на тількикратні засуди та репресії, не зважаючи на великий і справний дефензивно-поліційний апарат, знов-же виразно вказує на те, що джерелом цього явища не є якась одна причина, а що є їх богато і то ріжновидних та ріжнородних. Ті причини обґрунтовані своєрідними політичними, громадськими та психо-соціольоґічними обставинами життя, через що само явище і його постійність, як вислід природно ділаючих причин, стаються неминучими. На деякі причинові моменти цього явища вказав уже в своїм інтервю у варшавському „Глосі Народу“ п. сенатор Децикевич, на деякі лише натякнув, але й богато моментів промовчав — з огляду на цензуру.

Не місце тут всесторонньо проаналізовувати це явище. Хочу лише звернути увагу на один, не малої ваги, момент, що силою природного закону, отже силою неминучої конечности, втискає нашу молодь у підпілля, творячи з неї податний матеріял для ріжних конспіративних орґанізацій.

Вся наша молодь, отже молодь середніх шкіл, реміснича і селянська, щодня має нагоду з почуттям заздрости і болючим почуттям упослідження глядіти, як її польські і жидівські однолітці, у цій-же самій місцевості, зорґанізовані у ріжні „гуфце пшиспособеня войскового“ чи „виховання фізичного“, у відділи „стшельца“ чи „гарцерства-скауту“, парадують у своїх одностроях, роблять вправи, заводять змагання, устроюють свята, походи й інші демонстративні імпрези. Дивиться на те все наша молодь, як на примамчивий райський овоч, дозволений іншим, а лише для неї заказаний. А вона-ж чейже на все те глядить, як на орґанізації не політично-національного, але загального характеру, як на вислід поступу вселюдського демократизму, як на вислід модернізації і демократизації засобів публичного виховання молоді. Цімж однострої, відзнаки, церемоніяли, вправи, змагання, таборування, святочні обходи і т. п. — чеж ціла імпозантна атракція, це форми обусловлені фізіольоґією і психольоґією молодечого віку, це форми, в яких природно вилива-ється запал, буйність, активність та ідеольоґія молодої душі... але це все не для неї!

Пласт у деяких наших ґімназіях Кураторія офіціяльно заборонила, а там, де він ще толерований, повітові офіціяльні чинники забороняють пластунам чи пластункам уживати пластових одностроїв. (Така поведінка доходить до того, що грозиться адміністративними карами навіть за те, якщо діти з захоронки поважаться виступити в однакових убраннях!) З тернопільської української мужеської ґімназії видалено на бажання адміністративних властей кільканадцять учеників, як якихсь злочинців, за те, що збиралися на пластові вправи. В Бережанах тягнеться пластунів до староства, здирається з них пластові відзнаки і перетримується днями в арештах. У Золочеві уряджується погоню за абітурієнтами тому, що вони посміли вибратися на краєзнавчу прогульку у пластових одностроях, які своїм кроєм саме призначені для прогульок-туристики. І так поступається з одною частиною молоді тоді, коли вона бачить, як польська, жидівська — а з ілюстрацій довідується, що навіть муринська та готентотська в французьких чи анґлійських кольоніях — пишається у пластових одностроях, діяльно розкошується чарами природи, свобідно й буйно вижиється на вільнім воздусі.

Чиж можливо, щоби кураторські або адміністративні заборони могли змусити до бездіяльности живу, молоду душу?... Таж вона мусить найти собі вихід, мусить вижитися, як не отверто, то скрито, як не на яві, то в підземеллі й там виладовувати свою природну фізіольоґічну активність і ґероїчність у конспірації.

У визвольній боротьбі поляків, чехів, хорватів сокільські і пластові організації відіграли, як усякі інші культурно-освітні чи економічні, свою ролю. Нібито навчені тим досвідом, теперішні володарі думають, що при допомозі репресій, заборон і всяких перепон, звернених проти руханкових орґанізацій, зможуть здавити або бодай ослабити визвольні змагання поневолених. Поляки прим. забувають, що далеко більшу ролю, ніж „соколи“ і „пластуни“, бо рішаючу, в їх визвольній боротьбі відіграла вишколювана активність, гартована характерність, а передовсім ідеольоґія, плекана у підземельних орґанізаціях П. О. В. на терені російської займанщини, де саме заборонені були „сокільські“ та „пластові“ орґанізації.

Бож силою конечности офіціяльні кадри правильної армії одинаково мілітарно мусять вишколювати як молодь польську, так і німецьку, чеську, литовську й українську. Булавних старшин для чеської революційної армії (а також і для польської) дала була у свому часі Франція. При нинішній воєнній змашинізованій техніці вже для одного скорострільного відділу навіть ціла армія соколів і пластунів є іграшкою, але і для наймогутнішої держави, у критичнім часі, не є іграшкою ідеольоґія третини її населення.

А ніякі репресії, ніякі екзекуції, словом, ніякі засоби не спинять, ні не опоганять, ні не зломлять визвольної ідеольоґії. Навпаки, вони її лише скріплять, очистять та освятять принадою і ореолом геройства. Жива молодь, нерівномірно трактована, зневажувана, ломана, не маючи змоги творити своїх леґальних спортово-руханкових орґанізацій і свобідно в них працювати, кидається в обійми конспіративних. І тому для проводу тих орґанізацій, з тактичних оглядів, такі перепони, репресії і жертви бажані і вони — цілком зрозуміло — користуються кожним добровольцем-охотником, віручи, що кожна жертва наближує день перемоги їхньої ідеї.

Колиж, не зважаючи на пануючі відносини, всеж таки пишеться і говориться про потребу рівномірного трактування молоді, коли реєструється заборони і репресії, то не тому, немов би вони могли пошкодити чи заломити визвольну ідеольоґію, а тому, щоби устійнити та увіковічнити голі факти, які впливають на незвичайно велику психольоґічну і соціяльно-політичну скомплікованість нашого національного життя

(Іг).

Літні ферії та громадські обовязки

(Під увагу літникам.)

Сезон відпусток і звязаних з ними виїздів на літнища розпочався. Цей час, потрібний для особистого відпочинку, можна бодай у деякій мірі використати і для загального добра. Треба тільки дещо доброї волі та невеличкої жертви з особистої вигоди (чи може скуки?), а можна навіть дуже багато зробити.

Кожний, хто їде на відпочинок, старається виїхати в гори. Як живе наше гірське населення, на які впливи та експерименти є воно наражене, це відомо. Наших інтеліґентів у гірських околицях дуже мало, до того, з ріжних причин, їх робота та висліди цієї праці не можуть бути великі.

Всім, хто займається безпосередньо народньою роботою (освітники, кооператори і т. д.), дуже добре відомі ці постійні жалі та нарікання наших селян на брак інтеліґента, брак проводу, доброї поради, праці з боку нашої інтеліґенції, тощо. Що у цих сумних нераз дуже прикрих словах нашого села, є дуже богато правди — це також відоме. Зарадити лиху постійно можна сьогодні ще дуже мало. Зробити добре діло, хочби дориводно (а воно без впливу і висліду не остане), можна у таких феріяльних місяцях.

Поминаю будні дні, хоч і тоді в ряди-годи можна дещо зробити. Пересічна відпустка тріває 1 місяць, а кожний місяць має бодай 4 вільні дні-неділі. І в той час, коли село відпочиває, повинен взятися до роботи інтеліґент-літник.

У кожному селі є церква, читальня, кооператива, руханкове товариство і т. д. Піти до церкви повинен кожний. А відчитати Апостола, чи відспівати Вірую, також нікому не зашкодить, якщо вміє і може. Пополудні можна зібрати людей у читальні, чи в кооперативі. Прийдуть з цілою охотою і з вдячністю вислухають ваших слів. Теми шукати не треба; нехай це буде навіть звичайна балачка на злободневні питання, то і це не остане без користи.

Залежно від того, що в селі є, можна відповідно поділити цілу роботу і вільний час використати.

Для прикладу скажу, що я зробив. Минулого року був я (тільки 2 тижні) у скільських горах, на селі, куди навіть літники не заїзджають. За той час перевів я люстрації двох читалень (і в сусідному селі), один загальний збір читальні і одні сходини другої читальні. В обох випадках людей було повно, ріжного віку і пола. Зі мною був ще один знайомий і не було вечора, щоби до нас не приходили люди та не говорили на всілякі теми. Одної суботи зібрали ми охочих та переробили з ними цілу співану Службу Божу. Тоді я перший раз у житті співав в церкві сольо Вірую в супроводі хору. Розуміється, що цілий хор був дуже примітивний і всі ми співали на „сім гласів“, бо оба ми на нотах дуже мало визнаємося і співали з памяти (рештки з добрих ґімназійних часів). По Службі Божій пішли ми усі з процесією на посвячення хреста, який поставив один господар на спомин по погибшому синови. Цілу дорогу співали ми жалібні пісні, на місці відбулася відправа при участи хору, а на кінець сказав я до громади слово, звязуючи його з недалекою Маківкою.

Я переконаний, що наша скромна праця марно не пішла і хоч вона була доривочна і випадкова, всеж таки щось доброго з неї остало.

Такуж, або подібну роботу, звязану зі селом і його потребами, повинен виконати кожний інтеліґент-літник. Його особистий труд є мінімальний, потреба такої праці й нагода є все, а національно-громадський обовязок повинен сповнити кожний на кожному місці в міру сил. А тоді не буде того, що гуцул, який стрічає

прогульку на дорозі до Жабя, старається її боком гостинця виминути, бо не знає як її привитати, щойно почувши українське слово, усміхнеться, низько скине крисаню і радісно скаже: Слявайсу!

Б.

У 25-ти ліття Національного Музею.

Причинки до початків Національного Музею О. Митрополита А. Шептицького.

Ще як слухач правничого виділу цікавився я останками нашої старовини по церквах, приходствах і сільських школах. В р. 1900 помістив я під псевдонімом поклик до учительства в „Учителю“, з заливом збирати старовину по школах (старі шкільні підручники, зшитки, шкільні хроніки, картини то-що), щоби управа Українського Педагогічного Товариства мала змогу приступити до заснування шкільного музею. Зібравши в домі батьків кількадесять старих шкільних підручників, передав я їх голові Товариства, директорові акад. гімназії бл. п. Едвардові Харкевичеві. Книжки нешкільного змісту, зібрані у свояків, передавав я то до бібліотеки Наук. Тов. ім. Шевченка, то до бібліотеки Народнього Дому, а церковні образи й документи до Ставропигійського Музею.

В осени 1904 р. став я суплентом академічної гімназії у Львові. Тут війшовся я зі своїм шкільним товаришем, рівнож суплентом о. Олександром Павляком, що працював тоді в домовій митрополичій бібліотеці. Саме тоді зочав був О. Митрополит порядкувати свою чималу збірку памятників нашого давнього церковного мистецтва, богословських творів і рукописів до історії унійтської церкви. О. Павляк мав зладити катальоґ бібліотеки й описати образи та всю іншу церковну утвар. До співпраці втягнув товариш і мене. Радо підняся я того, бо приготовляючись до професорського іспиту, — мав я таким чином нагоду користати з приватної митрополичої бібліотеки, збірки рукописів та з капітульного архіву і книгозбору. Хоча шкільна праця, слухання викладів на університеті й підготовка до іспитів забирали нам обом чимало часу, то проте вільні хвилі радо проводили ми на ресстрації збірки Митрополита. Не мали ми фахового підготовання з обсягу музейництва й бібліотекарства, але зате мали чимило охоти й захоплення для такої роботи.

В літі 1905 р. ми оба з товаришем о. Павляком збирали памятники церковної старовини для митрополичого музею. Підчас ферій то з о. Павляком, то я сам обїздив свояків і знайомих священиків у повітах богородчанському, надвірнянському й товмацькому та списував замітні рукописи, стародруки, образи і стару церковну утвар. Цінніші річи, добуті іноді шляхом обміну за нові церковні книги, висилав я відразу до митрополичого музею. О. Павляк з дому свого батька в Павлівцях обїздив сусідні парохії і пошукував за памятниками церковної старовини. Ми старалися обїхати якнайбільше церков. А як раділи ми, коли вертали звідки не з порожними руками для „свого“ музею! В р. 1907. підчас ферій виїхали ми оба з поручення Митрополити на Угорщину і протягом двох неділь обїздили гр.-кат. парохії в Мармарошині. Одначе не знайшли ми там уже нічого замітного, бо перед нами їх вибирано.

Після відїзду о. Павляка на парохію для переселенців у Гамбурзі 1907 р. мої звязки з музеєм не перервалися. Іларіон Свєнціцький, дійсний орґанізатор музею, у своїх поїздках по Галичині побував підчас ферій і в домі моїх батьків у Горохолині й разом з ним обїздили ми церкви богородчанського і станиславівського деканатів. Опісля інтенсивна праця в школі, іспит і побут на ріжних учительських посадах не дозволили мені систематично обїздити церков, а все таки я находив для музею час до часу дещо інтересного.

Моя дрібонька співпраця при початках Національного Музею вяжеться з милими споминами моїх молодечих літ, тимбільше що Національному Музеєві завдячую чимало джерел до своїх праць в обсягу історії унійтської церкви й найвчаснішої доби українського відродження в Галичині.

Амврозій Андрохович.

Коронування Карла II.

(АТЕ). Коронування короля Карла II. визначили на день 21. вересня в місцевости Альба Юлія. В коронаційному святі візьмуть участь також представники ліберальної партії.

З ЖИТТЯ ВОЛИНІ.

Загальні Збори Луцької Повітової „Просвіти“.

15. червня відбулися загальні збори Луцької Повітової „Просвіти“. Ця дрібна подія з волинського життя є дуже характеристичною для місцевих відносин.

З ради, яка складалася з 8 осіб, протягом року виступило 4 членів, в тому числі 3 націоналісти, що далі не могли працювати з гуртком „радикалів“, які, до речі, переконували всіх, що вони не радикали й нічого спільного з радикалами не мають. Виступили пп. інсп. Кобилянський, В. Островський і О. Ковалевський. Причин на їх виступлення з ради було багато: шкодження „Сільському Господареві“, самочинний обіжник до філій двох членів (поза радою), перешкоджування переведенню в життя постанови загальних зборів щодо заанґажування інструктора, віддання „інструктування“ філій одному свому членові (поза організаційною секцією), нескликування протягом двох місяців (виборчих) засідань ради й взагалі порядкування „Просвітою“, як своєю домінією. Нарешті немислимі методи поборювання осіб інших переконань.

На зборах виявилося, що здекомплетована рада позбавила права участи в загальних зборах 18 філій, що 15 філій завмерло, що згори було визначено, скільки представників має дати кожна філія і т. д.

Націоналісти зажадали обрання мандатової комісії, але „радикали“ рішучо цьому спротивилися. У відповідь на заяву, що кворум незаконний, п. Власовський заявив, що те саме вже практикується 11 років і що не слід ламати „традицій“. Націоналісти внесли на письмі протест.

У справозданні члени здекомплетованої ради старалися накинути тінь на тих членів, що виступили з ради. Але загальні збори величезною більшістю голосів змусили переробити резолюцію ревізійної комісії, уділюючи абсолюторії цілій раді. На це вплинули промови пп. Островського

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ

Правопис і літературна мова.

XVI. Труднощі літературної мови.

Сліпому нема гори: куди попав, туди й вали.

Тільки ті, що не мають зрозуміння для живого процесу, в якому переварюється наша літературна мова, можуть хвилюватись на вид деяких розбіжностей у правописі, у той час, коли лишаються зовсім байдужими на вид літературної неграмотности численних наших учених, професорів, учителів української мови, журналістів, щоб не згадувати інших професій серед нашої інтелігенції.

Ріжниці між вимовою в нашій мові і правописом такі дрібні, що питання: як їх вирівняти? — сходить зовсім на далекий плян супроти цілої низки першорядних питань літературної мови. Питання правопису зводиться до іншого: як правильно вимовляти? А це знову до ще іншого — про правильність граматичних форм, звязаного із складними проблемами лінгвістики.

Сумніви, що є наслідком писання мягкого знаку перед приголосними, які мають у собі знак мигчення чи подвоєння приголосних, є зовсім дрібні в порівнанні з польським правописом „u“ і „ó“ — „ż“ і „rz“, не згадуючи вже про такий складний правопис, який мають французи або англійці. Та вся справа нашої літературної мови ускладнена сумним явищем, що досі автори, видавництва і преса не зрозуміли необхідности давати до виправки перед друком кожного тексту спеціялістам або бодай пересічним знавцям літературної мови.

Кожний відповідає, що не знає, хто саме ці знавці і сам почуває себе „одиноко компетентним“ до вирішування граматичних і літературних сумнівів. Небувалий зріст книжкової продукції на Вел. Україні, велика скількість журналів і навіть щоденної преси — не стоїть у ніякій пропорції до скількости людей, що знають літературну мову. Є там між видавцями, редакторами й перекладчиками росіяни, жиди й поляки, які щойно недавно почали вчитись української мови. При цьому „російщина“, що панує всевладно між нашою інтеліґенцією як єдина доступна їй світова мова, заливає невпинно українську мову своїми словами і фразеольоґією.

Та все-ж на Радянській Україні йде бодай у деяких напрямках зусилля очищувати мову, виправляти стиль авторам; — там появляються невпинно нові російсько-українські словники, які дають змогу кожному, хто знає якийсь термін із російських книжок чи буденної розмови — заступити його українським. Перше знехтоване завдання, яке повинно було від літ виконати саме наше Наукове Т-во ім. Шевченка у Львові: дати нам польсько-українські наукові словники з ріжних ділянок знання — відчуває щодня як найбільше пекучу потребу наш кожний інтеліґент, що позичає щодня сотні слів із польської мови, не знаючи чим їх заступити. Недостача таких словників найбільше відбивається на самих наших галицьких учених, які в дійсности досі живуть — бо думають — єдиною чужою мовою — польською, якщо не рахувати сумного впливу закарлюченої німецької складні.

Найсумніше те, що вони самі не відчувають, наскільки залишились позаду нинішньої літературної мови. Крім цього вони не розуміють, що можна лизнути історичної граматики і знати метаморфози ріжних слів, а не мати ніякого літературного хисту. Навіть деякі великі фільольоги мали труднощі висловлювати свої думки літературною мовою. Невпинна аналіза форм мови може обезсилити нерв, потрібний при такій синтетичній праці, як зясування своїх ідей у літературній формі.

Це все найвибачливіше розяснення факту, що фільольоґові можна іноколи вибачити прогріхи проти мови і граматики. Але таки істнує деяке мінімум літературної грамотности. Більшість наших галицьких фільольоґів має його в не більшій мірі, як наші денникарі.

Одних і других, а навіть наших авторів із літературним іменем, треба розважити інформацією, що на чужині навіть великі журналісти й письменники не вважають себе одиноко компетентними і звертаються за допомогою до знавця граматики та стилю, який перечитує перед друком кожний рукопис. У Льондоні істнує прим. окрема організація „мистців англійської мови“, людей, що працюють у всіх часописах, видавництвах, а навіть у парляменті. Їх завданням стежити за чистотою анґлійської мови; це „коректори“, що дбають не тільки за правильність граматичних форм, але входять у сам „зміст“ речення, якщо автор через недогляд заліз у нетри фразеольоґії. Промови великих політиків, неодна стаття, а навіть літературний твір пустили би в світ неодну нісенітницю, якби не було таких сторожів мови й стилю.

У Франції не тільки редакції й видавництва, але навіть поодинокі письменники вважають необхідним давати до виправки свої рукописи перед друком. Мистець клясичної ясности Анатоль Франс неодну прикмету свого стилю завдячував свому невідступному секретареві Бруссонові. Таких Бруссонів має кожна велика література безліч.

Наша літературна мова попадає в заворожене коло, тому, що друковане слово поширює нині безліч первісних помилок, а нерідко ці помилки скріплює ще й авторитет письменника. Згадайте хоча би Винниченка і Хвильового з їхньою мовою, засміченою московською фразеольоґією.

Один із кращих знавців нашої мови, М. Гладкий, ствердив у двох статтях „Мова сучасного українського письменства“*) зовсім різке нарушення нашими новими письменниками морфольольоґічних норм сучасної української культурної мови. Неодна із цих очевидних граматичних помилок мандрує з літературних творів у пресу або навпаки, і відтак треба чимало зусиль, щоби прогнати з літературної мови те, що ввійшло до неї легко наслідком непорозуміння.

Коли кажемо про одноцільність нашої лі-

*) „Життя й Революція“, кн. XI. і XII. за листопад і грудень 1928.

в Ковалевського, висвітлили перед зборами якою повинна бути просвітянська праця та якою вона не була, викликаючи або одобрюючий сміх, або гучні оплески.

Оминаючи темні сторони життя Просвіти в 1930 р. відмітимо лише деякі факти з загальних зборів, які мають загальне значіння. У своєму останньому слові п. Власовський, згадавши про просвітянський конгрес у Львові, сказав: *„Ми, Волинь, не можемо йти слідами Галичини"*. На запитання п. К., чи п. Власовський бере відповідальність за ці слова, відповідь була: так. Отже маємо повторення відомих слів про недопущення на Волині „четвертого галицького воєвідства".

Націоналісти після всього цього вирішили не входити до ради. І тому, коли дійшло до голосування, лише для демонстрації виставили кандидатуру п. В. Островського. Сельроби теж виставили демонстраційну кандидатуру посла Сенюка. П. Петриківський, дотеперішній голова, виробив собі добру „марку" й кандидувати не відважився, і це є вже поступом у житті луцької „Просвіти". Звичайно, при такому кворумі вийшов головою п. Власовський. Всеж п. Островський одержав 42 селянських голосів, Сенюк 41. Після цього націоналісти, взявши ще участь у голосуванні на заступника голови, заявили, що кандидатів своїх на членів ради не дадуть і від голосування ухилилися. Те саме зробили й сельроби. Залишені радикали мусіли добирати собі кандидатів, виставляючи кандидатури навіть осіб, що були близькі до „Рідної Хати".

Змінам статуту при цьому „традиційному" кворумі націоналісти спротивилися і ця точка порядку денного була знята. Придивившись до того, що робиться у „Просвіті", селяни націоналісти, як також і значна частина тих, що йшли за радикалами, залишили салю. З цього скористав п. Сенюк і перевів постанову про скликання надзвичайної комісії для перевірки ремонту „Просвіти" у 1928 році, обравши більшістю своїх голосів усіх трьох членів комісії, з провідників сельроба-єдности.

Луцька повітова „Просвіта" стала „червоною". Чи довго вона буде такою — покаже майбутнє.

Просвітянин.

В безконечній черзі...

СУДЯТЬ У. В. О.

Промова оборонця д-ра Шухевича.

Оборонець д-р Шухевич у своїй промові говорив у першу чергу про спосіб примінення § 58 і динамітового закону у політичних процесах в Польщі та доказував, що коли в попередніх процесах дуже рідко обвинувачених суджено за безпосередню участь у злочині державної зради, за яку жде кара смерти, то в процесі УВО вину обвинувачених трактується без ніяких облекшуючих обставин та підтягається силою найменші провини під § 58 і динамітовий закон.

Після цього оборонець говорить: „Процес то боротьба; прокуратор атакує, поліція атакує, обвинувачені і оборонці бороняться від наступу. Зізнання обвинувачених, це спосіб оборонитись від наступу поліції і прокуратора.

Далі оборонець цитує кілька правничих творів, в яких доказується, що зізнання обвинувачених на поліції є часто вислідом заломаности душевної відпорности вязня і що вязні часто обтяжують самі себе, щоби вирватись із поліційних арештів. Юрист, який шанує себе, не може вимушених зізнань вважати доказом вини обвинувачених, особливо, як вязнів у вязниці бють.

Оборонець опирається на творі польського правника з Познаня проф. Клосовського та заявляє: „Я цитую вам, панове судді, слова поляка, який хіба не мав на меті демонструвати перед світом своє недовіря до зізнань вязнів на поліції!".

Оборонець покликується також на слова прокур. Червінського і Ковальського, які на підставі судової практики твердили, що арештована людина часто так зломана вязницею і слідством поліції, що признається до вини, навіть сама вірить вкінці в ту вину і буває засуджена на кару смерти, за злочини, яких не допустилась. Тому присуд повинен опиратись на докази сильні, як скеля, **а не на здогадах і підозрінннях як у цьому процесі УВО.**

Обвинувачені признались до вини, але признання не є доказом вини, так як не є доказом невинности факт, що хтось заперечує свою вину.

Обвинувачені присягали УВО. Клялись на свою честь і честь свого народу, що не зрадять ніякої тайни своєї орґанізації. Чи можна вірити, що після такої присяги члени УВО моглиб без примусу, без насильств і побоїв, добровільно зрадити УВО. Після присяги свою організацію і нарід добровільно зраджує тільки подла людина і коли 17 молодих, інтеліґентних осіб масово виявили всі тайни, то тут мусів бути примус і насильство. Без насильства інтеліґентна людина не паде на коліна. Добровільне зізнання членів УВО є неможливе хочби тому, що всі обвинувачені читали „Сурму", в якій хочби стаття „Мовчаливість" поучує членів УВО про методи слідства поліції і про її хитрощі.

Суд не може опиратись на зізнаннях конфідентів, бо що таке конфідент, ми знаємо добре із твору польського письменника Жеромського, який сказав: **„Конфідент, то плід подлости людського духа".**

Я не люблю говорити про методи поліції при слідствах, бо прикро говорити про страшні, жахливі і погані явища. Та ви чули, що ділось на поліції підчас слідства і ми говорити про те мусимо. Чи треба було того, щоби тоді, як син говорить про те, як його катували, на салі умлівав батько? (Крушельницький.) Колись ми мали докази від самих комісарів поліції, що за часів Кайдана поліція била вязнів, а за часів, **коли Лукомський був командантом міста, а Кайдан командантом поліції, то у Львові говорилось: „Як Лукомський бренькне шаблюкою, так дзвонять кайдани, а як Лукомський накаже, так зізнають кайдани!".**

Д-р Шухевич на підставі зізнань обвинувачених, лікарів і свідків, доказує, що поліція била вязнів і що обвинувачені тому зміняли зізнання, що їх катовано підчас першого слідства, а поліція штучно узгіднила зізнання поодиноких обвинувачених, тому вони подібні до себе, як макові зерна.

„Як горожани держави, ми маємо право й обовязок протестувати проти надуживань поодиноких функціонарів поліції, хоч наш протест не має на меті обвинувачити поліцію взагалі та дразнити патріотичні почування суддів присяглих. В інтересі поліції є засуд арештованого, доказання йому вини, тому присуд не може спиратись на зізнаннях поліції, які в цьому процесі є найважнішим доказовим матеріялом".

Далі д-р Шухевич доказує на підставі зізнань обв. на поліції, що ці зізнання спрепаровані штучно, тенденційно поліцією.

Поліційні свідки у своїх зізнаннях в суді посувались у своїй тенденційности аж до абсурду і агент Зяркевич на запит прокуратора, чи на поліції є мидниця для мочення ніг побитих вязнів, відповів: „Алеж ні! У поліційних будинках взагалі нема жадної мидниці".

Один з оборонців, почувши тоді ці слова аґента, розсміявся і шепнув: „Як на поліції нема ані одної мидниці, то поліція має завжди брудні руки", бо і справді, хто повірить, що на поліції нема ні одної мидниці, хоч це під присягою ствердили поліційні свідки

Цей дрібний факт з мидницею доказує правдивість зізнань членів поліції взагалі.

Далі оборонець обговорює участь обв. Махницького в УВО та згадує, що Махницький, як 15 літній хлопець вступив у ряди української армії, яка боролась у Львові. Це вступлення до української армії прокуратор закидає Махницькому як провину, але на думку оборонця, обовязком кожного українця було вступити до рідної армії та боронити вітчини. Коли Махницький, як 15 літній хлопець виконав 1918 року обовязок супроти вітчини, то це для нього тільки честь.

Цілий акт обвинувачення проти Махницького і Шушкевичівної опертий на дрібних, нічим недоказаних підозріннях і Шушкевичівна нічого не винна; вона рисувала пляни Знесіння, не знаючи навіть, що це для УВО, а коли одному членові УВО показала, де мешкає Кирилюк, то такої провини міг би допуститись і кожний з нас, якби нас хтось на вулиці спитав: „Де мешкає Кирилюк?".

Поліція прибільшила і скольоризувала провини всіх обвинувачених і напр. поліція твердить, що в домі Махницького був аж „маґазин" муніції УВО (може арсенал?), а Махницький твердить, що в його стодолі був клунок, про який Махницький не знав, що в ньому сховано.

Поліція легкодушно твердить, що Махницький був при польськім війську як вояк, і повинен знати, що в цьому клунку був екразит, але я, панове, був 3 роки австрійським старшиною, мав честь цілий рік служити в українськім війську і боротись проти Польщі, але я ніколи не бачив екразиту.

Про Стефу Шушкевичівну, то на днях хтось із суддів присяглих говорив явно: „Шушкевичівна попала в процес без потреби". Ані поліція, ані судове слідство не дало доказів вини Шушкевичівної ні Клішівної і колиб їх засудили, то сталась би несправедливість, бо не можна ломити будуччини молодої дівчини тільки на підставі зізнань Кирилюка, який, до речі, ці зізнання тричі зміняв і не знати, коли говорив правду.

Кожна людина, опинившись у вязниці, стає вчасти анормальною і все це, що Кирилюк наговорив про Шушкевичівну є плодом анормальних настроїв вязня, а не льоґіки і приналежність Шушкевичівної до УВО нічим не доказана, як це говорив і сам прокуратор. Невинність Шушкевичівної така певна, що оборона не хотіла навіть кликати свідків на доказ невинности.

Так само обв. Огородник, людина, яка більше любить музику і скрипку, ніж бомби, заслуговує на те, щоби його зовсім звільнити, тим більше, що до вини признався лише тому, що його били, як твердить він сам.

Поліція робить з мухи вола.

Оборонець д-р Шухевич доказує далі, що ніякого замаху на комісаря Федунішина УВО не плянувала, що обв. Біда ніяких зізнань про той замах не зложив, а справа представлялась тільки так: Коли веселий і збиточний обв. Біда побачив на коридорі вязниці комісаря Федунішина, то крикнув до нього жартом: „Добрий день, пане комісар! Я вас колись бачив на Личакові, ви були пяні, як ніч!".

Гіпохондрично настроєний Федунішин, виснував із цього фантастичний здогад, що коли Біда бачив його, то мусів плянувати на нього замах і в такій формі ця справа попала до акту обвинувачення.

„Справа Кульчицького не варта того, щоби про неї богато говорити, тому пустіть цього хлопця до дому, хай він втече із вязниці так, як втікав з лекції математики" — говорить оборонець, доказуючи потім, що Ярослава Клішівна також попала в процес безпідставно і повинна бути звільнена.

Д-р Шухевич кінчить: „Д-р Перацький вимагав засуду строгого, я прошу тільки справедливого. Я вірю, що судді присяглі, між якими є батьки родин, видадуть батьківський присуд, на дочок і синів тих матерей і батьків, які з болем в душі ось там, між публикою, ждуть цього присуду!".

Після д-ра Шухевича промовляв вдруге оборонець д-р Старосольський. Його промова сьогодні трівала 4 години, а закінчилась словами: Члени УВО вступили на шлях боротьби, яку вважали конечною і святою. Їх вчинки може це провина проти законів, але люди, які вважали свій ідеал святим, мусіли боротись за нього як вояки. Вчинки обвинувачених можна судити лише як обяви боротьби ідейних, молодих людей за справу святу і велику. Судіть панове але хай не станеться судова помилка, яка часто трапляється, що обвинуваченого карають зате, в чому він не провинився. Найстрашніша кара, це кара несправедлива.

тературної мови в тому розумінні, що вона зрозуміла для наших земляків від Сяну по Кавказ — то це один бік проблеми. Коли кажемо, що літературна мова наддніпрянців і галичан не може ще визволитись від впливів московської й польської мови — то це другий бік проблеми.

Наша літературна мова не може оминути того, що жде кожну мову, якої вживають не тільки для буденного порозуміння, але й для вислову творчих вражінь та ідей: — свідомого протиставлення себе до мови, з якої вона черпає свої соки — мови простолюдя, чи до живої буденної мови, від говірки до жаргону, що її підсилює.

Наша літературна мова вже ввійшла в ту стадію, що вона не покривається вповні з поняттям народньої, себто зрозумілої для простолюддя. Діло не в словництві, яке придбане нашою літературною мовою здебільша з народньої скарбівні. Річ у тому, що чим більше мова розвивається, тим більше відчуває потребу передавати поняття загальні, абстрактні, зменшуючи одночасно обсяг висловів на означення конкретних і спеціяльних предметів.

Незалежно від усіх найкращих зусиль, щоб літературна мова зберігла простоту, ясність і образовість народньої мови, з менту, коли вона починає висловлювати ідеї вищого інтелектуального рівня — вона починає творити не тільки нові терміни, нові поняття, а входити в царину нюансів мови, доступної лише меншій або більшій, а все-ж таки відокремленій інтеліґентній класі. Нема більшої омани серед культурних робітників Радянської України, як пересвідчення партійних фанатиків, що інтеліґентська література, продукована для освідомлення робітництва та селянства — зрозуміла цій широкій масі.

Фільольоги, які у своїх правописних проєктах одним оком глипають на задумані обличча членів Академії, а другим хотять охопити „буденні потреби широких мас", мусять творити тіби Мойсеєві таблиці.

За національне виховання молоді.

Всі українські діти до рідних шкіл!

Найкультурніші державні народи, у яких державне шкільництво стоїть дуже високо, звертають велику увагу на своє приватне шкільництво, бо досвід показав, що воно найдоцільніше виконує своє завдання, заспокоює виховні і научні потреби та найкраще підходить до вимог життя.

Для недержавних націй, у яких нема свого державного шкільництва, є приватні рідні школи всім, а зокрема вони становлять те ядро, об яке з одного боку розбиваються денаціоналізаційні наступи супротивних чинників, а з другого боку приватні рідні школи є остоєю і джерелом національної традиції, національної думки і свого рідного виховання.

І український нарід зрозумів глибоке значіння правди, що „яка школа — такий нарід“ і „в чиїх руках школа, в того руках майбутність народу“. Тому наша приватна рідна школа находить всюди заслужене признання, велику пошану і щиру подяку.

Дня 28. червня 1930 р. кінчиться шкільний рік і перед вакаціями будуть відбуватися вписи **на найближчий 1930-31 шкільний рік у днях 28., 29. і 30 червня та 1. і 2. липня передполуднем і пополудні.**

З цього приводу уважаємо необхідним звернутися до українського громадянства з горячим зазивом:

У місті Львові, як також у всіх містах і громадах, де є українські приватні всенародні школи „Рідної Школи“, захоронки і доповняючі промислові школи, подбає громадянство, щоби всі українські діти у шкільному віці вписати до тих шкіл, дітн в передшкільному віці до захоронок і садків, а ремісничу молодь до наших доповняючих промислових шкіл.

В тій цілн при Кружках „Рідної Школи“ слід створити **„Комітети опіки й оборони української шкільної дітвори“**, які, розділивши між себе дотичні райони (дільниці чи вулиці), подбають про стягнення всеї української дітвори й молоді до рідної школи.

Бідна дітвора дістає в наших школах полекшу.

Навчання в наших приватних школах відбувається по міністеріяльним плянам, а окрім того дістає молодь старанне національне виховання на підставі української історії, ґеоґрафії і літератури.

Йдучи за потребами часу, в наших приватних школах звертається увагу і на практичний бік. І так: у всіх наших школах практично творяться кооперативи, щадничі каси, а дальше по змозі ріжні варстати, як шиття і крою, шевські, столярські, слюсарські, модиярства, роблення ґудзиків, переплетничі і т. п.

Молодь наших приватних народніх шкіл, що бажає продовжувати науку в середніх школах, здає іспити до ґімназії без окремого підготування.

Дитина, що ходить на науку до приватної школи чи курси (збірні лекції) „Рідної Школи“, виконує тимсамим цілковито свій обовязок і ніхто не має права силувати її ходити до державної школи.

Наші приватні школи стоять на висоті свого завдання і вповні заспокоюють потреби виховання й навчання української дітвори і молоді.

Адреси приватних шкіл і захоронок „Рідної Школи“ в місті Львові та його передмість ось які:

І. ВСЕНАРОДНІ ШКОЛИ:

Для Середмістя і Стрийської дільниці: -клясова дівоча ім. Шевченка — вул. Мохнацького 12., 4-клясова хлопяча ім. Шевченка — вул. Мохнацького 12.

Для Городецької дільниці: 7-клясова дівоча ім. Грінченка — площа св. Юра ч. 5, 7-клясова хлопяча ім. Грінченка — вул. Городецька ч. 95.

Для Жовківської дільниці: Всенародня мішана ім. короля Данила — вул. Жовківська ч. 62.

Для Личаківської дільниці: Всенародня мішана ім. князя Льва — вул. Крупярська ч. 15.

Замарстинів: Всенародня мішана — вул. Львівська ч. 56.

Левандівка: Всенародня мішана — вул. Варшавська ч. 8.

Клепарів: Всенародня мішана — в „Народнім Домі“ (біля церкви).

II. ЗАХОРОНКИ:

1) Для **Середмістя** — вул. Руська ч. 3.
2) Для **Городецької** дільниці — площа св. Юра ч. 5.
3) Для **Городецької** дільниці — вул. Городецька ч. 95.
4) Для **Жовківської** дільниці — вул. Жовківська ч. 62.
5) Для **Личаківської** дільниці — вул. Личаківська ч. 84.
6) Для **Стрийської** дільниці — вул. Софії ч. 25.
7) **Замарстинів** — вул. Львівська ч. 56.
8) **Знесіння** — в „Народньому Домі“.
9) **Левандівка** — вул. Варшавська ч. 8.
10) **Клепарів** — у „Народньому Домі“ (біля церкви).
11) **Пасіки** — в домі п. Марянського.

ЗАМІТКА: До захоронок можна вписувати дітей також через управи шкіл.

III. ДОПОВНЯЮЧІ ПРОМИСЛОВІ ШКОЛИ.

1) Мужеська — вул. Городецька ч. 95.
2) Жіноча — площа св. Юра ч. 5.

IV. ТОРГОВЕЛЬНА ШКОЛА:
(вул. Корняктів ч. 1.)

В 1930/31 шк. році будуть ведені:

1) Триклясова мішана, до якої приймається учениківі(ць) у віці 14—17 літ, що покінчили 7-клясову народню школу.
2) Однорічний курс для абітурієнтів з ґімназійною або семинаріяльною матурою.
3) Однорічний курс для тих, що скінчили бодай 6 ґімназійних кляс.
4) Однорічний кооперативний курс для абсольвентів торговельних шкіл.

*

Ми певні того, що українське громадянство сповнить свій обовязок і спрямує всю українську дітвору й молодь до своїх рідних шкіл і захоронок.

ГОЛОВНА УПРАВА „РІДНОЇ ШКОЛИ“:
о. Олекса Базюк вр., заступник голови.
Д-р Мирон Коноваленць вр., секретар.

Ювилей. О. Олеся.

В листопаді 1928 р. припадало 50-тиліття з дня народження нашого поета О. Олеся (Олександра Ів. Кандиби). Поет, що тепер проживає в Празі на еміґрації, відмовився від святкування його ювилею, мотивуючи цю відмову тяжким моментом, що переживає народ український і разом з ним українська еміґрація.

Але українські громадські організації в Чехословаччині рішили хоч у приватний спосіб вшанувати цей момент у житті поета і відмітити його хоч переданням поетові якогось ювилейного дару. Український Республиканськo-Демократичний Клюб та Український Жіночий Союз у Празі взяли на себе завдання зібрати серед українського громадянства кошти на ювилейний дар поетові. Збирали не лише в Празі — пожертви надходили і з Франції, і з самого Парижу, з Риму, з Берліна, навіть з Америки.

На зібрані гроші куплено як ювилейний дар поетові золотий годинник на такомуж ланцюжку з золотим жетоном в українському стилю, далі папку на адреси ручної праці на зразок народньої плахти та український вишиваний рушник. Всі ці дарунки передали поетові на вечорі, який спеціяльно з цією метою улаштував Український Республиканськo-Демократичний Клюб 14. VI. 1930 в великій салі готелю „Ґраф“ для членів Клюбу, членів Українського Жін. Союзу і для всіх тих, що в той чи інший спосіб причинилися до збору жертв на ювилейний дар поетові.

Свято відкрив голова Клюбу проф. К. Мацієвич. Прочитано адреси від Українського Респ.-Демократичного Клюбу, від Українського Жіночого Союзу та від Українського Обєднання професорів, ректором українського університету А. Яковлівим.

О. Олесь відповідав подякою на привіти й сказав кілька слів про свої пляни на майбутнє.

Після чаю, улаштованого членами Українського Жін. Союзу, відбувся концертний відділ, в якому взяли участь драматична артистка Олеся Самойлович, баритон Микола Самойлович та Любов Ліндфорс (сопрано). Промовляли М. Славінський, Степан Сірополко, Б. Лисянський та М. Лорченко.

О. Олесь прочитав кілька своїх нових недрукованих віршів, що горіли колишнім блискучим вогнем.

Z.

Експозе мін. Курціюса.

Мін. про польсько-німецькі взаємини.

У райхстагу підчас нарад над бюджетом мін-ства закорд. справ, а в звязку з тим у справі нім-польського торг. договору виголосив експозе мін. закорд. справ Курціюс. Він сказав, що події, які приключилися ост. часами на нім.-польськім кордоні зясувала частина закорд. преси так, нібито нім. сторона веде їх систематично, аби звертати увагу на кордонні відносини на Сході. Німеччина не потребує закорд. політику вести при помочі кордонних інцидентів. Іще йдуть дипл. переговори з Польщею в тій справі. Годі лучити такі інциденти з торг. договором з Польщею.

Архиеп. Ковальський їде в Америку.

Апеляційний суд позволив маріявітському архиеп. Ковальському виїхати в Америку на 4 місяці, від 24. червня. У мотивах зазначено, що о. Ковальський досі не ухилявся від виміру кари та що справа апеляції може відбутися щойно в останніх місяцях ц. р.

Лет над Атлянтиком.

Літак „Савтерн Кровс“ („Хрест Півдня“) осів на летунськім майдані в Гарбур Грейс в год. 10.53 (літн. англ. час). Після лету, що тревав 30 і пів год. летун Кінгсфорд Сміт зажадав 500 гальонів бензини й оливи для дальшого лету до Ню Йорку. Він сказав, що без помочі знаменитого радіоапарату був би не видістався з мряки.

Смертний присуд.

Суд присяглих у Кракові засудив 26-літнього Піскожа з Вадова біля Кракова за вбивство своєї нареченої 18-літньої Сайківни на смерть на шибениці. Піскож убив її зате, що не схотіла вийти за нього. Він скрився був за стодолою, вистрілив із револьвера при чому сказав: „Глянь, як із чола кульки випадають“. Перед товаришами чванився, що вбив наречену. Колиж не вірили йому, що він убив її, сказав: „Пійдіть за стодолу, вона там лежить як бик!“

Пожежа у львівських броварах.

Дня 25. червня ок. 6. год. веч. вибухла пожежа в львівських броварах при Клепарівській вул. Пожежа повстала наслідком вибуху кітла біля електр. машини, а полумя охопило смолу. Пожежна сторожа засипала терен піском, бо тут був склад кількасот бочок зі смолою. Так не допустили до поширення пожежі. Підчас гашення затроївся легко газами функціонар броварів Фрід.

Поїзд наїхав на віз.

Особовий поїзд ч. 1424., що їхав із Сокаля до Рави Руської, наїхав біля Кристинополя на віз, навантажений буд. матеріялом. Поїзд розбив віз і знищив часть матеріялу. Візника Пелеха із Сільця викинуло далеко, наче з праці. Потовченого Пелеха забрали до шпиталю. Причиною катастрофи було, що у тому місці нема залізничої рампи.

Король Альфонс у Льондоні.

Дня 25. червня приїхав у Льондон еспанський король Альфонс XIII. В імени короля витав його кн. Валії. Вечором еспанський амбасадор видав бенкет у честь короля. На бенкеті була англійська королівська пара.

За комунізм.

Станиславівський окружний суд засудив якогось Блюмештайна за поширювання комуністичних летючок на 1½ року тюрми. Розправу вели при зачинених дверях.

З наукового життя на еміґрації.

Українське Педагогічне Товариство в Празі.

Вже від довшого часу серед українських педаґоґів і культурно-освітніх діячів, що перебувають на еміґрації в Чехо-Словаччині, відчувалася потреба у спеціяльній орґанізації для студіювання питань з теорії і практики педаґоґічної науки та ріжних справ народньої освіти взагалі. До здійснення такої орґанізації дійшло щойно тепер, з хвилею заснування у Празі Українського Педаґоґічного Товариства. Нове Товариство повстало з ініціятиви групи педаґоґів та культурно-освітніх діячів, що складалася з таких осіб: проф. Ст. Сірополка, д-ра С. Наріжного, п. Е. Вирового, д-ра О. Гайманівського, проф. Д. Чижевського, п. П. Злепка і І. Шлендика. Ця ґрупа, обміркувавши докладно справу орґанізації такого Товариства, виробила проєкт статуту й подала його на затвердження Земського Уряду у Празі. Останній представлений проєкт затвердив, поробивши в ньому лише незначні зміни. Нове Товариство почало істнувати поруч з іншими анальоґічними українськими товариствами у Празі (Іст.-Філ., Правничим, Природн.-Математ. і т. д.), доповнюючи собою систему наукових товариств, що обєднуються в Українському Академічному Комітеті.

Згідно зі своїм статутом Українське Педаґоґічне Товариство має студіювати питання з теорії і практики педаґоґіки, як рівнож минуле й сучасне становище народньої освіти на українських землях і на чужині (§ 5.). Для досягнення цієї мети Товариство буде: а) уряджувати засідання своїх членів з рефератами й дискусіями, б) скликати наради і зїзди в педаґоґічних справах, в) орґанізувати педаґоґічні виставки, бібліотеки й видавництва, г) уряджувати лекції й курси з галузі педаґоґіки та народньої освіти, д) входити в наукові звязки з ріжними анальоґічними установами, як українськими, так і чужоземними, е) вступати в члени науково-культурних обєднань, з) уряджувати конкурси, призначати премії та нагороди, ж) видавати періодичні видання та ріжні друки з ділянки педаґоґіки й народньої освіти (§ 6).

Перші Загальні (установчі) Збори нового Товариства відбулися 31. травня 1930 р. під головуванням ректора Українського Високого Педаґоґічного Інституту ім. М. Драгоманова проф. д-ра Сімовича. На цих зборах ухвалено плян діяльности, обрано керуючі орґани Товариства й вирішено деякі біжучі справи орґанізаційного характеру. Плян праці, проєкт якого за підставі §§ 5 і 6 статуту розробив проф. Ст. Сірополко, накреслює широку діяльність Т—ва.

Серед чергових завдань Товариства особливо поважним є видання власного орґану. Це завдання тим важливіше, що істнуючі українські педаґоґічні орґани не можуть — хочби з уваги на свої розміри — містити того матеріялу, що його матиме до розпорядимости Товариство. Слід побажати, щоб управа вишукала кошти на видання свого часопису, на перший час хочаб літоґрафованого.

До Управи новозаснованого Т-ва установчі Збори обрали таких членів: 1) проф. Ст. Сірополка (головою), 2) д-ра С. Наріжного (заступником голови) і 3) П. Злепка (секретарем). Заступником членом Управи обрано проф. Е. Іваненка. До Ревізійної Комісії обрано: 1) проф. М. Тимченка, 2) проф. М. Лорченка і 3) д-ра О. Гайманівського. Адреса Т-ва: Československo, Praha, Školska. 8. IV.

С. Н.

На орґанізаційному фронті.

БРІДЩИНА.

Дня 7. червня ц. р. відбулося справоздавче віче посла Вислоцького в селі **Яснище**. Після промови посла гурток місцевих мазурівкольоністів хотів спровокувати пос. Вислоцького, одначе грімке „Ще не вмерла“, яким віче закінчено, унеможливило ту мазурську провокацію. — Дня 8. червня відбув посол Вислоцький справоздавче віче в селі **Вербівчик**, а вечером друге віче в селі **Стиберівка**. Настрій на обох вічах був дуже гарний. У розмові з послом по вічу нарікали селяни на господарську кризу. — Дня 9. червня ц. р. відбулося віче пос. Вислоцького в селі **Попівці**. До недавна село було кацапською твердинею і воно при виборах пішло за 20-кою. Недавно помер там о. Насальський, провідник кацапства в повіті, і село відразу перемінилося. Основано українську кооперативу (кацапська кооператива доживає сумного кінця), а тепер молодь основує читальню „Просвіти“. На вічу явилося кількасот людей. Прийшли і кацапи, яких недобитки кидаються до кирині і провокації. Так і тут почав викрикувати підчас промови посла дяк Свистунович, брат знаного учителя-русофіла з Брідщини, за що дістав гідну відправу від молоді, яка на знак зміни переконань своїх батьків носить все жовто-сині кокардки. Слід зазначити, що в цьому селі поставили москвофіли хрест талергофцям і украсили його біло-червоними лентами. — Того самого дня відбулися наради в селі **Немеч** і **Некваша**. Давніше були ці села кацапськими гніздами, сьогодні під впливом молоді належать уже до національно свідомих сіл. За молодю пішло тут і старше громадянство. Щезли кацапські читальні, бо виперла їх „Просвіта“, як і по інших селах.

НОВИНКИ

— **Робітня футер Юліяна Глушевського перенесена на вул. Коперника 16.** 2296 4-?

— **Руханкове Т-во „Сокіл-Батько“** у Львові влаштовує в неділю, 29. червня ц. р. в год. 4. попол. на площі „С-Б“ за Стрийською рогачкою **сокільський руханковий виступ** без огляду на погоду. Участь беруть: Сокіл-Батько, Сокіл IV, Сокіл Голоско Вел., Сокіл III, Сокіл V, Сокіл Клепарів. Програма: 1. Перегляд вправляючих. 2. Біг з перешкодами доросту. 3. Гінці 4×60 жінок. 4. Вправи вільноруч сестер. 5. Гінці 4×100 мущин. 6. Вправи вільноруч побратимів. 7. Масові вежі. 8. Вправи на козлі, коні і низьких поручах. 9. Вправи на дручку. 10. Вправи на високих поручах. Змагання у відбиванці: муж. і жін. дружин „Сокола IV“ і „С-Б“. Змагання у кошиківці муж. дружин „Сокола IV“ і „Сокола-Батька“. Змагання у вилазі по линві. До вправ грає дута орхестра. Ціни місць: сидячі 1.50 зол., стоячі 1 зол., для шк. молоді 50 сот.

— **Клич „Свій до свого“ у практиці українського Львова.** Одинокий український ресторан у Народній Гостинниці паде, бо тисячі українців у Львові спомагають чужих та остентаційно оминають український ресторан. — **Пос. Великанович.**

— **Іспит зрілости в жін.** семинарії „Рідної Школи УПТ“ в Стрию відбувся в днях 16—18. червня під предсідництвом п. Ів. Мельхертівної, інструкторки педаґ. предметів з Перемишля. Здали отсі кандидатки: 1. Ваціївська Ольга, 2. Дмитрів Стефанія, 3. Дуцько Олена, 4. Заяць Дарія, 5. Коханевич Евгенія, 6. Коцко Меланія, 7. Курильців Катерина, 8. Логинська Стефанія, 9. Лудковська Анна, 10. Масна Евфросина, 11. Микитка Михайлина, 12. Пітула Наталія, 13. Похмурська Олена, 14. Рудницька Ярослава, 15. Сарматюк Наталія, 16. Тишбир Ірина, 17. Тріблвасер Евгенія, 18. Тюн Мирослава, 19. Фоглер Рифка, 20. Шавдер Хана, 21. Юрчишин Евгенія. Не допущено до устного іспиту 4 канд., репробовано при устнім іспиті 4 канд., відступило 2 канд.

— **Іспит зрілости** в приватній учит. жін. семинарії УПТ в Самборі, який відбувся від 16—22. червня під проводом делеґата Кураторії В. Драбіка, директора держ. муж. семинарії в Станиславові зложили слідуючі абітурієнтки: 1. Байцар Юлія, 2. Білинська Милькович Емілія, 3. Білинська Слотило Варвара, 4. Бобик Стефанія, 5. Буцик Михайлина, 6. Буґера Ірина, 7. Чайковська Анна Романович, 8. Чайковська Ева Тимкович, 9. Фещак Домініка, 10. Град Хая, 11. Гутґан Катарина, 12. Капко Станислава, 13. Козьол Стефанія Антоніна, 14. Кульчицька Костик Ангелина, 15. Кульчицька Густ Марія, 16. Кішакевич Ірина, 17. Луцька Ангелина Одинак, 18. Луцька Омеляна Марія Одинак, 19. Майхер Марія, 20. Ошипок Осипа, 21. Сорока Ірина Іванна, 22. Сьокало Анна, 23. Стахович Варвара, 24. Стрільбицька Стефанія, 25. Серединська Францішка, 26. Темник Людвика, 27. Тершаковець Дарія, 28. Захарасевич Марія, 29. Максимюк Анна і 30. Ходачек Францішка.

— **У сезоні свідоцтв і купелів.** Двох львівських учнів в віці 10—12 літ Каз. Гриф і І. Гриб вийшли з рідної хати і десь щезли, імовірно з остраху перед лихим свідоцтвом. У Чорткові втопився в ставі підчас купелі 17-літній В. Завальницький, а в Тернополі у Сереті скарбовий урядовець А. Стефановський.

— **Цікава статистика.** Львівські громадяни знають, що Львів має всі прикмети та бракує йому тільки ріки. Підчас великих злив ніхто з нас не лякається повені, але підчас спек зітхаємо до янівського ставу, який є трохи задалеко. Правда, маємо лазні, навіть міські. Щож? остання статистика стверджує, що протягом місяця на 241.000 мешканців всього 4.701 осіб користало з цих заведень.

— **Д-р Мацьківна спростовує.** Д-р Мацьківна просить нашу редакцію подати до відома, що сенсаційна новинка польської преси про вибух бомби на гробі покійного її нареченого д-ра Телішевського є неправдива. Правдою є, що бомба підложена невідомо ким, вибухла на цвинтарі, але кільканацять метрів від гробу Телішевського, аж за четвертим гробом.

— **Ріжні вістки.** Франц. летун Паріс установив новий рекорд швидкости лету. — Чехословацький уряд рішив видавати воякам білу каву замість дотеперішньої чорної, щоби збільшити народне молочарство. — Ленінґрадський Совет повідомив офіціяльно ленінґрадську синаґоґу, що віддає її наново на день молитви; синаґоґу були перемінили на клюб. — У Варшаві помер оперовий співак Тадей Орда. — У західніх Спол. Державах Америки 15 осіб померло останніми днями від сонячного удару. — Француський спортовий союз „Гокея“ рішив розіграти цьогорічний меч без участи публики, що перешкоджає грі, а тільки у присутности спортовців і денникарів. — В Італії є 20.000 родин, що мають більш як десятеро дітей. — В Єгипті відкопали гріб одного фараона з доби 2700 літ перед Христом і там найшли зачинену шільно алябастрову вазу з пахощами; пахощі зберегли досі запах свіжих квітів.

— **Уряд чи маґістрат?** Варшавський маґістрат розвязав справу ведення опери, з якою не може дати собі ради, так: оперу нехай візьме уряд; за це маґістрат платитиме урядові річно 1 міл. зол.; колиж уряд не хоче, тоді маґістрат домагається півтора міл. річної субвенції.

— **Громи.** На Виленщині у селі Новосюлка грім спалив 6 господарств. Інший грім ударив у костельну вежу в селі Нова Мадзьоль; 5 осіб підчас богослуження сильно поранених.

— **Земляки в Новім Світі.** Довідуємось з американської преси, що в Ню-Йорку здав іспит наш земляк Володимир Гела, син відомого учителя і диріґента, з покінчених правничих студій у Ню Джерзі. Він має 28 літ, крім університету покінчив також журналістичний відділ в Оберлін, Огайо, редаґував у Фльориді часопис „Вест Палм Біч Нюс“ і „Сан Сусі Таймс“ в 1923., де згадував часто про українські справи. Тепер працює в Пасейку, в правничому відділі і там думає залишитись і на будуче. Знає добре українську мову в слові і письмі і має гарний голос та музикальне вишколення під проводом свого батька.

— **Єріца хоче обїхати світ.** Славна оперова співачка Марія Єріца хоче обїхати світ. Вона хоче співати в Північній Америці, Европі, також у Південній Америці, в Японії, Китаю та Індії. Кажуть, що для цього вона вже підписала контракт. Управа „Митрополітен Опери“ в Ню-Йорку каже, що Єріца має ще з нею умову на три роки і повинна співати через ті роки щороку по 4 до 5 місяців. Тому гадає, що вона поїде у світ у вільних місяцях. Єріца до кінця війни співала в цісарській опері у Відні, а від 8 літ співає теж в зимовому сезоні в Ню-Йорку. Вона родом словінка, а підчас світової війни співала у Відні також українські пісні. Її чоловік Поппер є власником лісів у галицьких Карпатах.

— **Школа Форда.** Генрі Форд призначив 100 міліонів дол. на будову зразкової школи, яка має виховати т. зв. стандаризованого (зразкового) громадянина. Має це бути перша школа майбутности. Стандаризований громадянин мусить мати точно обдуманий, суворо стережений харч, щоби був здоровим. Лікарське знання зведене тут до математичних таблиць: що їсти, скільки і коли. У такій школі виховуються хлопці від 12 до 17 літ. У ній не вчать нічого з того, що обтяжує ум і не має наскрізь практичного значіння: ні мов, ні літератури, ні музики, ні історії, ні мистецтва. Форд каже: „Зовсім не треба знати, хто був Наполеон, а важно підготовити себе до боротьби з життям“. Отже учні згаданої школи мусять уміти рахувати, купувати і продавати, знати, від чого залежить здоровля і розвиток енерґії. Вся школа — велика майстерня, без книжок. Учні працюють у ріжних ремеслах, дістають за це плату, нею покривають кошта утримання і розривок поза школою. Навіть спорт є там зайвий. Учні мають досить руху і сонця підчас праці. Городина наперемiну з мясом — всі страви точно обдумані! — робить усіх бадьорими. Не вільно пити каву, чаю,

чоколяди, алькоголів, уживати соли ні курити. Всю господарську працю (в кухні і коло себе) роблять учні самі. У школі нема ніодної жінки. Щоби перевірити вартість такої школи варт би зробити статистику, скільки з таких учнів утече після такої школи першим під рукою автом Форда — на зустріч якійнебудь авантюрі з ненависти до „життя-машини“.

— **Хотів бути Юдою.** Один німецький денник оповідає цікаву подробицю про „пасійні“ вистави в славнім Обераммергав, куди що-року зїзджаються з усього світа люди приглянутись велеканській виставі „Мучеництво Христа“, в якій бере участь від літ ціле село. До останніх вистав (що саме покінчились) треба було найти актора, що грав би Юду. Гадали, що ніхто не хоче такої ролі. Тимчасом боротьба суперників була велика. Одним із найкращих кандидатів був Ганс Цвінк; але організатори свята лякались, що він готов в останній хвилині впитись, бо він був пяком. Тому йому відмовили ролі. Цвінк обурений заявив, що готов присягнути від горілки на час вистав і складе 5.000 марок кавції на доказ, що слова додержить. Тимчасом ролю Юди передали іншому. Тоді Цвінк з огірчення видав 5000 марок на пійтику, запрохавши до участи в своїм горі багато односельчан.

— **Доходження в справі більшовизму в Америці.** Палата послів конгресу у Вашингтоні приняла резолюцію 210 голосами проти 18, щоби перевести доходження у справі більшовицької пропаганди в Злучених Державах. Цією справою займеться комісія з 5 членів конгресу. Вона розслідить справу „Амторґа“ з Ню Йорку, денника „Дейлі Воркер“ і комуністичної партії в Злучених Державах.

— **Справлення помилок.** У передовій статті посла В. Целевича п. з. „Вибори до громадського самоврядування на північно-західних землях“ („Діло“, ч. 138) пропущено у пятому відступі, в 1-ому рядку, після слів „У виділених містах“: **„на Волині“**. В шестому відступі, у 2-ому рядку, після слів: „У волинському воєвідстві“ випали слова: **„в менших містах“**. — У вчорашньому числі „Діла“ зложено помилково підзаголовок статті п. Евгена Чучмана про польський Манчестер, який має виглядати так: **„катастрофальний“** (зложено: „характеристичний“) стан польського мануфактурного промислу“.

З містерій маґістратської господарки.

Неодин із нас, що їздить трамваєм у Львові, мусів нераз думати над тим, скільки коштує управу цих трамваїв утримання такої скількости контрольорів? Що хвилини вскакує до трамваю якийсь контрольор і перевіряє, чи кондуктор і пасажир не хотіли „оциганити“ буджету міста на... 25 сот.

Коли заглянемо до офіціяльної статистики буджету міста, то звідти довідаємось, що самі трамваєві контрольори коштують річно 360.000 зол. Є їх мабуть 40. Отже місячно контроля трамваєвих білетів коштує 30.000 зол., денно — 1.000 зол. Іншими словами: якби денно їхало у Львові 4.000 осіб без білету, то результат був би такий самий, як нині, з тою ріжницею, що 4.000 бідних мало би безплатну їзду.

Є краї, які давно доглупались до того, що контроля, а навіть продажа деяких білетів коштували би більше, як вони самі варта. Підземельні залізниці Парижа та Льондону не мають окремих контрольорів — кондуктори вистарчають. Ясно, що якби львівські трамваї мали замість 40 контрольорів — чотирьох, то і їх було би досить для перевірки чесности кондукторів. Це вічне підозріння, що пасажири і кондуктори ошуканці (на 25 сот.!) не причиняється до піднесення „громадянської моралі“. А матеріяльні користи? 1000 зол. денно на контролю білетів — чудова калькуляція!

Пасажир.

З листів до Редакції.

На маргінесі замітки „Витайте нам, Дорогі Гості!“

В числі з 25-го червня ц. р. Вашого цінного часопису „Діло“ появилася статейка п. з. „Витайте нам, Дорогі Гості“! З огляду на те, що в ній представлено деякі факти невірно про Пласт, якого я є головою, прошу ласкаво перевести на сторінках Вашого цінного часопису відповідну поправку:

1. Невірним є, щоби я промовляв в імени **Товариства Пласт.** Пласт істнує не як окреме Товариство, а як Пластова Секція при Українськім Краєвім Т-ві охорони дітей і опіки над молоддю.

2. Невірним є, щоби провідник прогульки підкарпатських студентів п. Ю. Шереґій говорив в імени пластової молоді. Він говорив в імени цілої прогульки, що тільки на половину складається з пластунів.

3. Невірно переказано також слова п. Ю. Шереґія при кінці його промови. Його промова не носила характеру політичних енунціяцій і слів, які подано у статті, п. Ю. Шереґій не сказав, як узагалі цілий зміст того кінцевого „політичного“ уступу представлено фальшиво.

Дякую згори за уділення місця на сторінках цінного часопису на переведення поправки й остаю з глибоким поважанням

С. Левицький

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ:

„З минулого Жовкви“. Історична читанка. На дохід будови українського повітового дому в Жовкві. Накладом філії Т-ва „Просвіта“ в Жовкві 1930. Стор. 34. Форм. 8°.

Евген Храпливий: **„Ощадність“.** Шлях до сили й добробуту народу. Реферат на кооперативне свято. Накладом Ревізійного Союзу Українських Кооператив. Львів, 1930. Стор. 20. Форм. 16°.

Український мистецький гурток „Спокій“: Катальоґ III. виставки. Варшава — червень 1930.

Інж. Е. Храпливий: **„Молочарське книговодство“.** Друге доповнене і справлене видання. Львів — 1930. Видання Ревізійного Союзу Українських Кооператив. Стор. 68. Форм. 8°.

Stanisław Piotrowski: **„Wojna religijna na kresach“.** Nakładem autora. Warszawa 1930 Stor. 32. Форм. 8°.

В. Січинський: **Гуцульський дім і гуцульський осередок.** З серії „Українська архітектура“. Прага 1930. Стор. 16. Форм. 4°.

В. Павлусевич: **„Американка“.** Комедія на три дії. В-во „Русалка“. Львів, 1930. Стор. 40. Форм. 8°.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10